

Koreansk frigjøringsteologi Tendenser i *minjung*-teologien

AV NOTTO R. THELLE

«Tortur er ingen olympisk øvelse,» sto det på en kjempeplakat koreanske kristne var med på å spre for et års tid siden. Bildet viser en panserkledd politimann som kombinerer en halsbrekkende turnøvelse med tortur av uskyldige koreanere. Med besk humor og bitende ironi forsøker opposisjonelle i Sør-Korea å vise hvordan landets makthavere utnytter de olympiske leker til å dekke over tortur, politisk undertrykkelse og urett. Andre kommentatorer foreslår nye olympiske øvelser i tillegg til de klassiske: Kast med tåregassgranater, gatekamp (med den eneste regel at politiet alltid vinner), maratonarbeid i 12 timer for 20 kroner (en typisk kvinneøvelse), leting etter ens barn (særlig vanskelig ettersom de vanligste skjulestedene, fengslene, ikke er tilgjengelige).

En annen bakside: Ethvert vertsland for en olympiade legger mye av sin prestisje i å vise verden imponerende arenaer og sports-haller, i tillegg til den tradisjonelle kultur og arkitektur. Så også Korea, naturlig nok. Men for å gjøre Seoul til symbolet på Koreas fremgang og økonomiske suksess, må alle synlige tegn på fattigdom utraderes. Resultatet er blant annet at tusener av slumbeboere har mistet sine hjem. Omtrent 230 områder i Seoul er «ryddet». Beboerne har fått fra to uker til seks måneder til å fjerne seg før gravemaskiner og bulldozere rykker inn. Det fortelles at mennesker er drept fordi de befant seg i sine hjem da ryddemannskapene begynte. Noen skikkelig kompensasjon gis heller ikke – hva er et skur verdt? En rapport forteller at et entreprenørfirma, istendenfor å akseptere en kompensasjon til beboerne så de kunne flytte med verdighet, i stedet brukte det mangedobbelte beløp til å leie bander som med vold og trusler tvang dem til å flytte. Både katolske og protestantiske kirker har engasjert seg aktivt for å støtte slumbeboerne. En konferanse i Berlin som i fjor ble holdt for å

markere det internasjonale år for hjemløse, utpekte Sør-Afrika og Sør-Korea som de to verste når det gjaldt hjemløshet.¹

Olympiaden vil antakelig avvikles med en blendende fasade av sportsprestasjoner og internasjonalt vennskap. I skrivende stund (august) er alle forberedelser gjort for å skåne tilskuere og deltakere fra å se det som rører seg bak fasaden. Et nettverk av politistyrker – godt over hundre tusen – vil gjøre sitt ytterste for å holde all protest borte fra arenaer og fra massemedia. Verden skal se et harmonisk og vellykket Korea. Men uvissheten henger over arrangørene: De kan risikere at den ulmende uroen bryter gjennom politisperringene og ødelegger det blendende show de hadde satset så mye på.

Disse aktuelle glimtene aktualiserer to viktige utgangspunkt for nyere koreansk teologi. For det første reises det spørsmålet som er så grunnleggende for all frigjøringssteologi: Hvem forteller hva som skjer? Hvis bildet av virkeligheten er det som former den teologiske refleksjon? Hvis versjon av historien er det de dreier seg om? For det andre gir glimtene av olympiadens baksider oss litt forståelse for den oppdemmede harme som igjen og igjen får koreanerne til å gjøre opprør mot uretten. De som har fulgt med i koreansk samfunnsliv, har observert mønsteret: Lange perioder med tilsynelatende ro og harmoni avbrytes av eksplosiv protest, gatekamper og demonstrasjoner, som så igjen blir slått ned med tåregass, massearrestasjoner og sensur. Vi skal se at denne følelsen av undertrykt vrede også er en av drivkreftene bak koreansk frigjøringssteologi.

En liten parentes før vi går videre. De fleste leserne av *NOTM* forbinder kanskje Sør-Korea først og fremst med eksplosiv kirkevekst, gigantmenigheter og enorme bønnemøter. Det er riktig at kirkevekst og bønn preger det meste av det koreanske kirkeliv – også de enkeltkristne og kirketradisjonene som omtales i denne artikkelen. Men det er likevel en karakteristisk forskjell at koreanske frigjøringssteologer stort sett stiller seg skeptisk til de dominerende evangelikale kirkers og menigheters kombinasjon av teologisk og politisk konservatisme, og avviser den type evangelisering som isolerer troen til den åndelige sfære. Faktum er, hevder de, at de kirkene som avviser politisk engasjement, i virkeligheten nesten alltid har støttet og er blitt støttet av Koreas reaksjonære og autoritære regimer. Den kristelige presse i Norge har hatt en påfallende interesse for koreansk kirkevekst, til fortrensel for de mange troens menn og kvinner som med livet som innsats har engasjert seg mot myndighetenes undertrykkelse og vold.

Hvem skriver historien?

Det er ikke bare de olympiske leker som kan fortelles i forskjellige versjoner, alt ettersom det er hjemløse slumbeboere eller de politiske og økonomiske autoriteter som forteller sin historie.

Koreas historie kan beskrives som en ærefull historie som fører til våre dagers velstand og økonomisk ekspansjon. Økonomer taler ofte om «det koreanske miraklet», slik de før talte om Japan. Det er typisk at gigantmenighetenes utvikling gjerne omtales i tilsvarende vekst kategorier. Det er saktens nok i Koreas historie til å gi landet en ærefull plass blant Østens nasjoner. Var det ikke Korea som var den viktigste formidler av kontinental asiatisk kunst og kultur til Japan? Var det ikke koreanske arkitekter og kunstnere som skapte noen av de vakreste templene i buddhismens første tid i Japan? Er ikke Korea «Morgenrødens land», kjent for sin naturskjønnhet og harmoni? Er ikke Korea i ferd med å bli en økonomisk gigant?

De koreanske kristne som har vært med å formulere nyere teologi har meget bevisst valgt å beskrive historien fra et annet perspektiv. For dem er den vesentlige historien de undertryktes historie. De dveler ved Koreas fornedrelse, skam og ulykke. Og trekker frem de folkelige opprørsbevegelsene som de avgjørende vendepunkt i historien. For det er ikke aristokratens historie de er interessert i, ikke kunsten og finkulturen, men folkets historie. «Folket» – *minjung* – er blitt nøkkelordet i deres teologi. *Minjung* står ikke for folket i betydning nasjonen, den koreanske stat med nasjonale tradisjoner og symboler. *Minjung* er folket som den store masse. Folket er de som ikke har noe navn. Det er bønder, arbeidere, hjemløse, kvinnene, alle de som har båret byrdene gjennom historien og som aldri har hatt noen glede av aristokratens og byråkratenes konfusianske dannelse og kultur. Når koreanske teologer har valgt å kalle sin teologi *minjung*-teologi, «folkets teologi», ønsker de å gjøre seg til ett med folket og utforme sin teologi utfra de undertryktes historie. Fordi deres teologi handler om frigjøring, omtales den her som frigjøringsteologi. Selv taler de først og fremst om *minjung*-teologi, «folkets teologi».²

En av de klassiske fremstillinger av Koreas historie er skrevet av kvekeren Ham Sok Hon, som taler om Korea som «lidelsen dronning».³ Ham omtales ofte som «Koreas Gandhi» på grunn av sin utrettelige kamp mot undertrykkelse og vold, og forteller selv hvordan han i 1930-årene, da Korea gjennomgikk en systematisk nasjonal fornedring og undetrykkelse under japanerne, begynte

å undervise i historie i en skole på landet. Han så for seg Korea som en tiggerpike som ble jaget av en gjeng landsbyunger og til slutt ble liggende gråtende i støvet. Fortvilet spurte han seg selv hvor det var blitt av Kristus i alt dette? Hans oppgave ble å hjelpe henne opp, børste støvet av henne, vaske sårene og trøste henne. Og etter en stund skimtet han en skikkelse, knapt synlig, bak henne. Kristus var der, men historien måtte tolkes for å få mening. Den fortvilede opplevelsen av at Korea ikke hadde annet enn lidelse og fattigdom, fikk ny mening da han så at denne lidelseshistorien forbandt henne med Ham som var lidelsens konge.

Hams beretning om Korea er poetisk, full av symbolikk og ikke særlig eksakt, og preges også av hans lidelsesmystikk. Men hans engasjement for å fremstille historien fra de fattiges og undertryktes side deles av mange andre. Ofte blir historiefremstillingen en bevisst utvelgning av motiver og modeller for undertrykkelse og opprør, slik det så klart fremgår i en av de mest representative artikkelsamlinger av *minjung*-teologer.⁴ De stiller seg på folkets – de undertryktes – side, og finner i historien inspirasjon for teologisk refleksjon og modeller for politisk handling.

Klarest kommer denne identifikasjonen med Koreas undertrykkelses- og opprørshistorie til uttrykk hos den kjente teologen Suh Nam Dong, som i artikkelen «Historical references for a theology of *minjung*» fremstiller folkelige opprør helt fra 300-tallet til våre dager som historiske forbilder i kampen for menneskerettigheter.⁵

Det fører for langt å gå i historiske detaljer, men noen få momenter bør nevnes som bakgrunn. Mens det tradisjonelt er det konfusianske aristokrati (*yang bang*) som står som undertrykkerne, er det andre som overtar rollen i vårt århundre. Japans seier i den kinesisk-japanske krig (1894–1895) og deretter i den russisk-japanske krig (1904–1905) gjorde med ett Japan til den dominerende maktfaktor i Østen. Det fikk katastrofale konsekvenser for Korea, som først ble japansk protektorat i 1905, for deretter å bli annektert i 1910. Frem til 1945 ble Korea betraktet som en del av det japanske imperium, og brutalt undertrykket og utnyttet. Etter den annen verdenskrig fulgte Korea-krigen, delingen av landet, med Sør-Korea under amerikansk dominans og med en rekke autoritære regimer som systematisk undertrykket menneskerettigheter og hindret en demokratisk utvikling.⁶

Av de tidlige folkelige opprørsbevegelser som oftest nevnes, er

Donghak-opprøret kanskje den største og mest kjente. Det var en nærmest messiansk bevegelse som minner noe om Taiping-opprøret i Kina. Den var inspirert av stedeagne religioner som taoisme, nykonfusianisme, buddhisme, og ikke minst sjamanismen, som har dype røtter i koreansk folketradisjon. Donghak står for «østlig lærdom» i motsetning til Vestens tradisjoner, og hadde en viss front mot katolsk kristendom, samtidig som den tydeligvis var inspirert av katolsk kosmologi. Bevegelsens ledere ble henrettet i 1864, men den levde videre og dukket opp med fornyet styrke i 1890-årene da opprøret ble brutalt knust av regjeringen. Suh Nam Dong ser her en bevegelse hvor folket tar skjebnen i sine egne hender og søker en frigjøring som går utover det rent politiske, i håpet om et messiansk rike.⁷

Ellers er det gjerne nyere oppstander og protester som dominerer, gjerne knyttet til visse dager med spesiell symbolverdi. Første mars har en nesten magisk tiltrekningskraft til minne om 1. mars 1919, da en rekke fremtredende koreanere sto frem og proklamerte Koreas selvbestemmelsesrett. Fredelige demonstrasjoner spredte seg over hele landet, bare for å bli meiet ned av japanske soldater og politifolk. Tusener av døde og titusener av sårede lå igjen etter deres aksjoner mot ubevæpnede folkemasser. Første mars-bevegelsen er fremdeles forbilde og inspirasjon i kampemot undertrykkelse og diktatur. Mange av de viktigste deklarasjonene er i de senere år proklamert nettopp på den 1. mars, i kirker, i aviser, pamfletter og illegale publikasjoner. Myndighetene er alltid forberedt på uro den dagen. En annen dag med sterk symbolkraft er 19. april, til minne om studentopprøret som i 1960 veltet president Syng Man Rhee. I de aller seneste årene er det ikke minst dagene i slutten av mai som lever i folks bevissthet, til minne om den usedvanlig brutale undertrykkelsen av folkeoppstanden i Kwangju i 1980.

Historien gir ikke bare nøkler til å se sammenhengen med fortiden og til å tolke det som skjer nå, men gir den aktuelle frigjøringskampen en folkelig appell og en nesten magisk tiltrekningskraft.

Den samme historiske bevissthet gjør seg gjeldende i studiet av kirkens historie og i arbeidet med de bibelske tekster. Det er ikke likegyldig hvem som skriver kirkens historie i Korea, eller hvem det skrives om. Perspektivet er avgjørende for hvilke begivenheter det legges vekt på og hvordan disse tolkes.

Protestantisk misjon har helt fra første stund (1884) hatt en sosial

profil i Korea. Det ble lagt vekt på utdanning og medisinsk arbeid, og misjonen rettet seg bevisst mot de lavere lag av folket, og la vekt på arbeid blant kvinner og barn. I tillegg valgte de første misjonærene å bruke det koreanske folkespråk, både i forkynnelse og bibeloversettelse, i motsetning til det såkalte dannede språk, hvor kinesisk innflytelse dominerte. I selve utgangspunktet finner man derfor kimen til koreansk selvstendighet og politisk bevissthet. Men etter få års kristent nærvær finner man en beklagelig tendens til en åndeliggjørelse av kristendommen som fjerner kirken fra folkets virkelighet. Derfor finner man blant *minjung*-teologer en viss skepsis overfor de store vekkelseskampanjene som (i 1907, 1919 og i 1920-årene) var med å legge grunnen for kirkeveksten i Korea. De førte til en ensidig konsentrasjon om åndelige verdier, hevdes det. Ikke minst i 1920-årene mistet kirken nesten helt sin sosiale og politiske profil, tilpasset seg den japanske kolonimakten og ble passiv og innadventd.⁸ Ifølge Choo Chai-yong, var det ikke før i 1960-årene at koreanske kristne igjen våknet til ny bevissthet om sitt kall til å stå på folkets side i frigjøringskampen.⁹

Hva Bibelen angår, finner man i koreansk *minjung*-teologi stort sett de samme motivene som i så mye annen frigjøringssteologi: Den profetiske kamp mot all urett; bevisstheten om at Gud står på de fattiges side i kampen mot de rike og mektige; troen på nødvendigheten av et exodus, oppbrudd og frigjøring fra trellehuset; sansen for Kristus som frigjøreren som oppretter Guds rike, bringer gledesbudskap til de fattige og gir frihet for fanger (Luk. 4:18-20); og ikke minst opplevelsen av Jesu lidelse og død som noe folket gjenkjente fra sin egen virkelighet.¹⁰

Identifikasjon med Israel og bibelske personer er en veletablert tradisjon i kirken. Forskjellen fra tradisjonell bibellesning er vel at det ikke er Israelsfolket som helhet *minjung*-teologene identifiserer seg med, men Israels *minjung*: Israel som undertrykt folk, eller de undertrykte i folket. Dermed får de et kritisk perspektiv også på Gudsfolkets historie. Det er f.eks. karakteristisk at Cyris H. S. Moon fremstiller kong Salomo som en av undertrykkerne i Israel. Ikke minst er det viktig at identifikasjonen med Israel ikke trekker de tradisjonelle linjene fra Israel til kirken eller til det koreanske kristenfolk, men fra Israel til det koreanske folk. Det er ikke først og fremst *kirken*s frigjøring fra undertrykkelsen *minjung*-teologene er interessert i, men *folkets* (*minjungs*) frigjøring. Kirken og den teologiske refleksjonen skal tjene hele folket.¹¹

Enda et perspektiv kan det være verd å merke seg som antakelig er inspirert av den dominerende presbyterianske bakgrunn i koreansk kirkeliv. Med den viktige rolle Det gamle testamente spiller i presbyteriansk tradisjon, er det kanskje ikke så overraskende at mange av *minjung*-teologene viderefører det historiesyn som preger flere av Bibelens bøker: En konge som gjør det som er ondt i Herrens øyne, kan i det lange løp ikke bli stående. Det har gitt et gedigent historisk perspektiv på kampen mot undertrykkende regimer. En diktator kan nok holde på makten med alle midler, tortur, vold, sensur og hemmelig politi, men før eller siden vil han falle. Jeg har hørt flere koreanske kristne tale om sin kamp nettopp i dette perspektiv. De er seg bevisst at de selv kanskje ikke vil oppleve et demokratisk Korea. Men kanskje deres barn vil oppleve det. For et ondt regime vil før eller siden, med guddommelig lovmessighet, styrtes.

Vredens teologi

Hver gang Dagsrevyen sender glimt fra gatekamper mellom demonstranter og opprørspoliti i Seoul eller andre koreanske byer, blir man slått av det intense raseri som ligger under. Det er som om oppsamlet nag og bitterhet plutselig eksploderer i en orgie av protest. Politiets usedvanlig brutale behandling av demonstrantene forteller at også de er redde. De frykter intensiteten i opprøret.

Denne kuede bitterhet er faktisk blitt et nøkkelord hos mange *minjung*-teologer. De taler om «vredens teologi» eller «bitterhetens teologi», på koreansk «*han*-teologi». Ordet *han* står i folketradisjonen for den nagende og maktesløse bitterhet, vrede og indignasjon som har fulgt folket gjennom århundredenes underkuelse under aristokrater, pengemenn og makthavere. Alt det Bibelens klagesanger uttrykker av smerte, fortvilelse og maktesløshet, rommes i ordet *han*. Når Ordspråkene taler om å la de arme og fattige få sin rett, taler den nye koreanske Bibeloversettelsen om å løse deres «undertrykte *han*» (Ordspr. 31:9).¹²

I koreansk folketradisjon har mye oppmerksomhet vært rettet mot å løse folks *han*. For *han* representerer et nag så sterkt at det får sitt eget liv. Det blir en truende makt som lever videre når folk dør som offer for krig, undertrykkelse, sykdom og sult. *Han* fortsetter i de dødes ånder og hjemsøker de levende. Mens slik onde handlinger i vestlig tradisjon vender tilbake som samvittighetens nag –

Lady Macbeth blir aldri ferdig med å vaske blodet av hendene – er det i Østen de dodes ånder med deres *han* som vender tilbake for å hevne seg.

Denne tradisjonen lever i folkelige ballader og dikt, ikke minst i maskedanser som på en dramatisk måte gir uttrykk for folkets *han*. Men det lever også i moderne diktning. Ikke minst har den katolske dikteren Kim Chi Ha brukt begrepet *han* i sin politiske kamp, både i dikt og skuespill. Han beskriver et Korea som er fylt av åndenes undertrykte skrik. Han hører den klagende røsten av deres *han* som døde under fremmede folks invasjon, i kriger, tyranni, opprør, sykdom og sult. Han gjør seg selv til talerør og vil formidle skriket.¹³

Ett eksempel får klare seg. I diktet «Ubegrunnede rykter» forteller han om Ando, en fryktsom mislykket mann, kuert, syk og sultende, som endelig en dag reiser seg i sin fulle høyde og forbanner den onde verden. Han blir lagt i håndjern og dømt fordi han sløste tiden med å tenke, han forbrøt seg ved å se opp mot himmelen uten skam. De kuttet av ham armer og ben, kjønnsorganer og hode. Hans protest ble kuert, men hans *han* levde videre. Etter hans død hjemsøkes folk av den dumpe lyden av hans ødelagte kropp: «Kung, kung, kung». Det er lyden av hans *han*, naget som hjem-søker de skyldige.¹⁴

I tradisjonell folketro var det sjamanens oppgave å løse trusselen fra folks *han*. Sjamanene var formidlere mellom denne verden og åndenes verden. Gjennom sine innvielser og riter hadde de makt til å påkalle åndene, eller de foretok reiser til «den annen verden». Og de hadde også makt til å besverge åndene, løse deres *han* og lede dem trygt over i åndenes verden så de ikke lenger skulle hjem-søke de levende med sitt nag.

Selv om *minjung*-teologene har overtatt begrepene fra en folketradisjon med røtter i sjamanismen, vraker de sjamanismens løsninger. Sjamanene løste kanskje folks *han* gjennom sine besvergelses, men det skapte ingen forandring i samfunnet. Poenget må være å frigjøre *han* i handling, mener teologene. I stedet for å la sjamanene med sine riter bringe naget til ro – og dermed passivisere det undertrykte opprøret – kaller de på ledere og diktere og tenkere som kan kanalisere den underkuede vrede til profetisk visjon og politisk handling. «Folkets *han* og raseri må frigjøres fra å være selvplageri til å bli et stort og brennende skrik etter Guds rettferdighet. Om nødvendig, skulle det utvikles til en avgjørende og organisert eksplosjon. Denne vidunderlige overgangen ligger i religiøs

forpliktelse og i indre og åndelig forvandling», skriver Kim Chi Ha.¹⁵

På denne måten nytolkes folketradisjonen i møtet med Bibelens profetiske protest mot urett og undertrykkelse. Den folkelige vrede identifiseres med Bibelens smerte over folkets lidelser, og samtidig formidles et fremtidshåp som er inspirert av Bibelens visjoner av det messianske rike med rettferd og fred.

Frigjøringsspiritualitet – Kristus og makten

Selv om *minjung*-teologene er opptatt av politisk frigjøring og sosial rettferd, har de ikke så mye å si teologisk om det nye samfunn. I den grad det konkretiseres, tales det gjerne om demokrati, menneskerett og menneskeverd, og kamp mot fattigdom og urett. Det viktigste de har å si, har de kanskje lært i den årelange kampen mot en overmektig stat som kuer folk med unntakslover, politi, vold og sensur. De har lært noe om makt som har satt dype spor. Deres tro er preget av drømmen om det messianske rike, men deres Messias er ikke den mektige Herre som regjerer sitt folk. Kristus er først og fremst den fattige kongen, han som ga avkall på makt og rikdom for å gjøre seg til ett med de laveste.

Igjen er det kanskje dikteren Kim Chi Ha som sterkest har formulert visjonen. I skuespillet «Den gullkronede Jesus» fortelles det om møtet mellom en spedalsk og en gullkronet betongstatue av Kristus. Den spedalske forsøker å stjele kronen, og en samtale utspinner seg mellom de to. Jesus betror den spedalske at han har lengtet etter at noen skulle befri ham. Han har vært fengslet i betongen altfor lenge, innestengt av fariseiske troende som søker trøst, rikdom, ære og makt i verden, samtidig som de ser frem imot et himmelrike for seg selv og overser de fattige og ulykkelige. De kan ikke befri ham. Han kan ikke befri seg selv. Selv ikke bønn kan løse ham ut av fengselet. Handling må til. Og ved å stjele hans gullkrone har den spedalske gitt ham liv igjen så han kan tale. Den spedalske kan gjerne ta alt, bare han selv får beholde tornekrone. Da er han fri.¹⁶

Bildet av Kristus som den som gir avkall på makten, har kanskje vært en av de viktigste inspirasjonskildene i kirkens kamp mot uretten, i og med at mange gjennom personlig erfaring har oppdaget at den dype troens glede fikk de da de mistet alt. For noen år siden hørte jeg en koreansk kirkeleder tale om «gledens teologi». Han

viste til en gruppe prester som nettopp var frigitt etter 22 måneders fengsel. I det ytre var det lite de kunne glede seg over, selv om de var frigitt. De visste at det hemmelige politi ville følge alle deres bevegelser, og at de snart kunne arresteres igjen. De var blitt berøvet alt de satte høyt: frihet, arbeid, ære og status, menneskeverd. Men den lutringsprosessen de hadde vært gjennom, hadde gitt dem en ny frimodighet. De hadde mistet alt, men visste at nå hadde ikke deres undertrykkere mer å ta fra dem. De hadde ingen makt, men en stor indre frihet, en grensesprengende frimodighet og en dyp glede. Det tales av og til om frigjøringsspiritualitet. I Korea næres den av en intens fromhet som fremfor alt inspireres av hengivenheten til den fattige og avmektige Herre.

Minjungteologi og annen frigjøringsteologi

Det er naturlig å avslutte denne skissen av tendenser i koreansk *minjung*-teologi med å spørre om den bare er en avlegger av andre former for frigjøringsteologi, eller om den har viktige nye momenter.

Det er lett å se at mange av de samme motivene dukker opp. For det første legges det vekt på at den teologiske refleksjon springer ut av den politiske og sosiale kontekst. Teologien blir ikke til i akademiske institusjoner, men formes gjennom handling. Det er karakteristisk at noen av de fremste *minjung*-teologene begynte sin teologiske nyorientering da de ble fengslet, mistet sine lærestoler, og oppdaget at de i den nye situasjonen ikke kunne bruke sine gamle manuskripter. Av andre tendenser som minner om andre verdensdelers frigjøringsteologi, kan nevnes vekten på Guds spesielle omsorg for fattige og undertrykte, konsentrasjonen om frigjøringsmotiver i Bibelen, visjonen av Kristus som frigjøreren, sammenhengen mellom folkets lidelse og Kristi lidelse, og en spiritualitet som legger vekt på Kristi etterfølgelse. De som kommer frem i media er ofte prester, men blant aktivistene finner man også en bevisst grasrot av lekfolk, hvorav en god del er kvinner. Forøvrig finner man også inspirasjon fra internasjonal teologisk debatt, f.eks. den økumeniske bevegelses opptatthet av misjon som delaktighet i Guds handlende nærvær i verden (*missio Dei*). En teolog som Dietrich Bonhoeffer nevnes også ofte som en inspirasjonskilde.

Men der er også viktige forskjeller. Den mest markante forskjell er kanskje fraværet av all marxistisk terminologi. *Minjung*-

teologien utformes i et land som er delt i to, med Nord-Korea som et kommunistisk diktatur i nord. Marxismen er ikke bare lite attraktiv, men oppleves gjennom det nære naboskap som en trussel. Sørkoreanske myndigheter har stadig angrepet opposisjonelle – også ledende kristne – for marxistiske og undergravende idéer, men *minjung*-teologene har konsekvent tatt avstand fra marxismen.

Av andre forskjeller er det nok anvendelsen av *han*-begrepet som gir minjungteologien dens særpreg og forsterker dens posisjon som en typisk østasiatisk frigjøringssteologi. En rekke andre forskjeller i den konkrete uttrykksformen baserer seg først og fremst på Koreas spesielle historie og kulturelle bakgrunn. Det ligger i sakens natur at en teologi som ønsker å være kontekstuell, tar preg av konteksten.

En vesentlig forskjell fra latinamerikansk frigjøringssteologi er det nok at *minjung*-teologien ikke først og fremst er formet av katolikker, men av protestanter, ikke minst av presbyterianere. Denne bakgrunn har som nevnt styrket sansen for Det gamle testamente og dets historiesyn, og vi kunne også føye til den karakteristiske visjon av at Guds vilje skal forme samfunnet. Massemedia gir riktignok av og til inntrykk av at den katolske kirke er særlig aktiv i motstanden mot myndighetene, men det er noe misvisende. Den katolske kirke har kanskje stått mer samlet og har hatt en sentral talsmann gjennom kardinal Kim, og dikteren Kim Chi Ha har vært en viktig inspirator, mens store grupper av konservative protestanter har støttet regjeringen eller konsentrert seg om åndelige spørsmål og sjelens frelse. Men de fremste *minjung*-teologene er protestanter, og det har preget deres tankegang. Mange av disse har følt seg tvunget til å bryte opp fra hemmende konservatisme og kirkelig isolasjon, men det er likevel protestantisk fromhet, med puritanske idealer, Bibel og bønn og kirkegang, kombinert med et aktivt og utadvendt samfunnsengasjement som former deres teologi og deres politiske engasjement.

NOTER

1. Man finner grundig dokumentasjon for slike aksjoner i rapporter som *Bi-weekly report* (utgitt av North American Coalition for Human Rights in Korea), *Korea report* (utgitt i Tyskland, i samarbeid med nevnte North American Coalition og Japan Emergency Christian Conference on Korean Problems), *Korea Nachrichten* (utgitt av Evangelische Missionswerk in Südwestdeutschland). Se også *Catholic Herald* (1. juli 1988).

2. Av viktig og lett tilgjengelig litteratur på engelsk om koreansk frigjøringsteologi kan nevnes *Minjung theology: People as the subjects of history*, red. Kim Yong Bock (Singapore: The Commission on Theological Concerns, CCA, 1981); temanummer om Korea i *International review of mission (IRM)* 74 (Jan. 1983); *Documents on the struggle for democracy in Korea*, red. The Emergency Christian Conference on Korean Problems (Tokyo: Shinkyo Shuppansha, 1975).
3. Ham Sok Hon, *The queen of suffering: A spiritual history of Korea* (London: Friends World Committee for Consultation, 1985).
4. Se ovennevnte *Minjung theology* og temanummeret av *IRM*.
5. Se særlig *Minjung theology*, s. 167–173. Et viktig bidrag til historisk refleksjon er også Kim Yong Bocks «Korean Christianity as a Messianic movement of the people», *ibid.*, s. 77–116.
6. Foruten ovennevnte litteratur kan nevnes Hilary Conroy, *The Japanese seizure of Korea: 1868–1910* (Philadelphia: University of Philadelphia Press, 1960); *People toiling under Pharaoh*, red. Kim Yong Bock, Pharis J. Harvey (Tokyo: CCA/URM, 1976).
7. *Minjung theology*, s. 172.
8. Se f.eks. *IRM* 74 (Jan. 1983):24; *Minjung theology*, s. 74–75.
9. *Minjung theology*, s. 75.
10. Foruten artikler i ovennevnte samlinger, se særlig Cyris H. S. Moon, *A Korean minjung theology: An Old Testament perspective* (Maryknoll, NY: Orbis Books, 1985).
11. Se særlig Kim Yong Bocks artikkel i *IRM* 74 (Jan. 1983).
12. For det følgende, se særlig Suh Nam Dongs artikkel «Towards a theology of han», i *Minjung theology*, s. 51–66.
13. *Ibid.*, s. 57. Se også Kim Chi Ha, *The gold-crowned Jesus & other writings* (Maryknoll, NY: Orbis Books, 1978); *Cry of the people and other poems* (Hayama, Japan: Autumn Press, 1974).
14. Forordet i *The gold-crowned Jesus*, s. xix–xx.
15. *Minjung theology*, s. 61.
16. *The gold-crowned Jesus*, s. 118–125.

Korean liberation theology: Tendencies in *minjung* theology

Beginning with a report of oppression and violence in connection with the olympic games in Seoul 1988, the author describes central issues in Korean *minjung* theology: Korean history is interpreted primarily as a history of suffering, being the history of the oppressed people (*minjung*). The *minjung* perspective on Korean history, church history and biblical studies provides material for interpreting the past and developing models for action in the presence. The further analysis deals with the so-called theology of *han* (the powerless feeling of resentment and grudge against oppression), which in *minjung* theology is transformed into a vital energy for prophetic action. A final part depicts *minjung* spirituality as a piety rooted in the vision of the Lord who abandons his power, and compares *minjung* theology with other liberation theologies.